

Mobieltjesverbod in de klas

pleidooi voor een leidraad

Patti M. Valkenburg

Universiteitshoogleraar Media Jeugd en Samenleving

Universiteit van Amsterdam

Niet alleen in Nederland maar ook elders in de wereld worstelen beleidsmakers met de vraag of de voordelen van mobieltjes in de klas nog wel opwegen tegen de nadelen. Een hernieuwd debat hierover is terecht. De algoritmes van recente populaire platforms zoals TikTok zijn schrikbarend succesvol in het vasthouden van de aandacht. En ook Snapchat beschikt over functies (streaks, Snapmap) die jongeren extra lang aan het scherm gekluisterd houden. Niet verwonderlijk dat hun schermtijd soms oploopt tot negen, tien, en soms zelfs 14 uur op een dag.

Minister Wiersma heeft eerder dit jaar aangekondigd een wettelijk verbod op telefoons in de klas niet langer uit te sluiten. Idealiter zou beleid hierover op wetenschappelijke evidentie geënt moeten zijn. Maar die is niet eenduidig. Er zijn een paar [studies](#) die de schoolprestaties van jongeren hebben vergeleken in steden of regio's die wèl en geen telefoonban op school hebben. Zo rapporteren onderzoekers in Groot Brittannië en Spanje een klein positief effect van die ban en vinden onderzoekers in Zweden geen effect.

Meer onderzoek is er gedaan naar het effect van algemeen telefoon- en socialmediagebruik (dus binnen en buiten de school): Een [meta-analyse](#) (een samenvatting van 39 onderzoeken), laat een klein negatief verband zien tussen telefoongebruik en schoolprestaties. Maar een recente [studie](#) onder 12.000 Oostenrijkse jongeren vond weer geen enkel verband van socialmediagebruik met de intelligentie, spellingvaardigheid en woordenschat van jongeren.

Alle onderzoeken over de effecten van telefoon- en socialmediagebruik op schoolprestaties zijn gebaseerd op geaggregeerde resultaten onder grote groepen jongeren. Daarbij is geen aandacht voor de sterke individuele verschillen in hun gevoeligheid voor de effecten van dat gebruik. In onze [studies](#) aan de UvA doen we dat wel en vinden we dat het welzijn van de meeste jongeren niet verandert door hun socialmediagebruik, en dat het op sommigen zelfs een gunstige invloed heeft. Maar ook ondervindt ongeveer tien procent er wel degelijk schade van. Op basis van onze bevindingen verwacht ik dat ook de schoolprestaties van een kleine groep jongeren terugloopt door hun telefoon- en socialmediagebruik binnen en buiten de klas.

Schermen zijn dichterbij gekomen op ons lijf. Eerst stonden ze op ons bureau, toen zijn ze verhuisd naar onze tas en daarna naar onze zak. Geen wonder dan dat veel jongeren toegeven dat de telefoon hen afleidt van andere taken, ook die voor school. Sommige jongeren beschermen zichzelf, bijv. door meldingen uit te zetten. Maar meer algemeen geldt dat zij hun ouders en docenten nodig hebben om zelfcontrole te ontwikkelen, dus ook als het aankomt op hun telefoongebruik.

De ontwikkeling van zelfcontrole gebeurt vooral via het stellen van duidelijke regels, bijvoorbeeld geen telefoon tijdens het eten, niet voor het slapen en niet in de klas. Zulke regels kunnen het beste in een vroeg stadium opgesteld worden, voordat er een gewoonte is ontwikkeld, want dan is hun gedrag veel moeilijker terug te draaien. Vroeg is bijvoorbeeld bij aankoop van de telefoon of aan het begin van het schooljaar.

Telefoongebruik is op veel scholen nauw verbonden met de onderwijsvisie. En in Nederland hebben we vrijheid van die onderwijsvisie, neergelegd in artikel 23 van de grondwet. Alleen daarom al is een algemeen verbod op telefoons binnen de scholen lastig. Uit peilingen uit 2018 van de Vereniging van Christelijk onderwijs (te vinden in [Trouw](#)) bleek nog dat een ruime meerderheid van de scholen tegen een landelijk verbod was, maar hierin lijkt sinds kort een duidelijke verschuiving te zien.

Sommige scholen beginnen zich al te profileren rond telefoongebruik met het nieuwe schooljaar in het vizier. Maar er zijn nog veel vragen. Moet er bijvoorbeeld verschil zijn tussen primair en voortgezet onderwijs? En tussen de onder- en bovenbouw? Wat is de voorbeeldfunctie van docenten? Hoe wordt een eventueel verbod gehandhaafd en door wie? Hoe vinden gesprekken plaats met schoolbesturen, medezeggenschaps- en ouderraden? Dat zijn belangrijke vragen waarop elke school antwoorden moet zien te vinden.

Jongeren verschillen, ouders verschillen en scholen verschillen, ook in hun mening over de telefoon in de klas. Daar moet oog voor zijn. Veel scholen zouden geholpen zijn met een leidraad van de overheid. Een leidraad is flexibeler dan een wet, kan sneller worden aangepast en biedt plaats aan maatwerk. [Kennisset](#) heeft hiervoor in 2020 al een bruikbare voorzet gegeven. Flexibiliteit, aanpassing en maatwerk zijn belangrijker dan een wet in een wereld waarin wat nieuw is ook snel oud is.